

Մասիսի քաղաքի և հարակից գյուղերի ջրամատակարարման համակարգերի վերակառուցման նախագծային և հեղինակային հսկողության ծառայությունների մատուցում

Նախնական բնապահպանական զննություն և դասակարգում

Ծրագիրը ներառում է հետևյալ աշխատանքների իրականացումը.

Բնակավայր	Ջրատար (կմ)	Ներքին ցանց (կմ)	Ջրամատակարարման հոր և փականային հանգույց (հատ)	Անհատական տների ջրաչափական հանգույց (հատ)	Անհատական տների մուտքագիծ (կմ)	Հրշեջ հիդրանտ (հատ)
Մասիս	2.5	23.7	120	(910+39)*	(7+1.3)*	66
Այնթապ	1.4	29.5	61	1620	11.4	46
Արբաթ	-	4.2	7	187	1.7	3
Հայանիստ	0.9	9.75	32	631	5.6	2
Ազատաշեն	0.94	3.6	13	138	1.1	7
Դաշտավան	-	4.3	12	265	1.9	7
Դարբնիկ	-	5.3	10	304	2.7	5
Մարմարաշեն	-	10.1	23	250	1.75	23

*- բազմաբնակարան շենքերի մուտքագծեր

Ծրագրով նախատեսվում է նաև Մասիսի նոր պոմպակայանի շենքի պահեստային մասի վերանորոգում և տարածքի բարեկարգում, ինչպես նաև Խարբերդի ՕԿՁ-ների վերակառուցում և սանիտարական գոտու բարելավում:

(Ա) Ազդեցության բացահայտում

<p>Արդյո՞ք ծրագիրը շոշափելի ազդեցություն ունի շրջակա միջավայրի վրա:</p>	<p>Ծրագիրը որևէ անդառնալի ազդեցություն չունի շրջակա միջավայրի վրա: Բոլոր բացասական ազդեցություններն ի հայտ կգան շինարարության փուլում և կկրեն ժամանակավոր բնույթ: Բացասական ազդեցությունները կմեղմացվեն ՇՄԿՄՊ-ում ներառված մեղմացնող միջոցառումների իրականացման արդյունքում:</p>
<p>Որո՞նք են ծրագրի նշանակալի դրական և բացասական բնապահպանական ազդեցությունները</p>	<p>Ծրագրի հիմնական դրական բնապահպանական ազդեցությունը ջրային ռեսուրսների պահպանությունն ու արդյունավետ օգտագործումն է, ջրաղբյուրները պաշտպանումը սպառումից:</p> <p>Հոսակորուստների վերացումը հնարավորություն կտա կանխել գրունտային ջրերի մակարդակի բարձրացումը:</p> <p>Ակնկալվող բացասական բնապահպանական ազդեցություններն, ամենայն հավանականությամբ, կլինեն կարճաժամկետ և բնակավայրերում դրանք կարող են արտահայտվել աղմուկի, փոշու, տատանումների շահագործվող շինարարական մեքենաներից արտանետումների, շինարարական թափոնների առաջացման և կուտակման տեսքով:</p> <p>Ջրատարների վերկառուցման ու կառուցման տարածքներում հնարավոր է հողի, ջրային ռեսուրսների և օդի աղտոտում:</p>
<p>Արդյո՞ք ծրագիրը շոշափելի ազդեցություն ունի տեղական կամ ազդակիր համայնքների վրա:</p>	<p>Ծրագիրը դրական մեծ ազդեցություն ունի 8 համայնքի 45978 բնակչության վրա, որի արդյունքում կբարելավվի նրանց սոցիալական և առողջապահական վիճակը: Ծրագիրը կբարելավի հատկապես կանանց՝ որպես կենցաղային հիմնական ջրօգտագործողներ, կյանքի պայմանները: Ծրագրում ընդգրկված բնակավայրերում բացակայում են ազգային փոքրամասնությունները, սակայն Զորակ, Դարբնիկ և Դաշավան գյուղերում և Մասիս քաղաքում կան փախստականներ: Ծրագրի իրականացումը այդ բնակավայրերում հնարավորություն կտա բարելավելու նաև փախստականների՝ որպես առավել խոցելի խավերի կյանքի պայմանները:</p> <p>Ծրագրի բացասական ազդեցությունները կարճաժամկետ են՝ կապված շինարարական աշխատանքների իրականացման հետ և ունեն լոկալ բնույթ / սահմանափակվում են շինհրապարակում/ : Դրանք են փոշին, աղմուկը, փոքրված խրամուղիները, ճանապարհների խաթարումը և այլն:</p>

	Ծրագիրը չի պահանջում նոր հողհատկացումներ և չի ակնկալվում բնակչության տարաբնակեցում:
Ի՞նչ ազդեցություն ունի ծրագիրը մարդու առողջության վրա:	<p>Ծրագիրը դրական ազդեցություն կունենա նաև բնակավայրերի բնակչության առողջության վրա, քանի որ դրա արդյունքում կբացառվի կեղտաջրերի, ջրաբքիացման ու ռոտզման ջրերի խառնումը խմելու ջրի հետ, կնվազի խմելու ջրի աղտոտման ռիսկը, կկանխվի և կբացառվի վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչների ներթափանցումը դեպի խմելու ջրամատակարարման համակարգ, կավելանա բնակչության ջրամատակարարման տևողությունը, ինչի արդյունքում կբարելավվի նրանց սանիտարա-հիգենիկ պայմանները:</p> <p>Աննշան բացասական ազդեցությունները կապված են շինարարության ընթացքում փոշու, արտանետումների, աղմուկի և տատանումների հետ:</p>

(Բ) ՄԵՂՄԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Ծրագրի նախագծի ի՞նչ այլընտրանքներ են քննարկվել և ինչ մեղմացման միջոցառումներ են առաջարկվում:	<p>Այս ծրագիրը հանդիսանում է 2007թ.-ին ՀԲ-ի կողմից ֆինանսավորված “Մասիս քաղաքի ՋևՋ համակարգերի բարելավում” և 2008-2011թթ. ԱԶԲ-ի կողմից ֆինանսավորված “ՀՀ ՋևՋ համակարգերի բարելավում” ծրագրերի շրջանակներում իրականացված աշխատանքների օրգանական շարունակությունը, որոնք այդ ծրագրերով չեն իրականացվել սահմանափակ ֆինանսական հնարավորությունների պատճառով:</p> <p>Նախնական ուսումնասիրությունների արդյունքում Խորհրդատուն բացահայտել է ծրագրում ընդգրված բնակավայրերի ջրամատակարարման համակարգի թերությունները և ներկայացրել պահանջվող աշխատանքների ծավալները: Այնուհետև Պատվիրատուի հետ քննարկումից հետո Խորհրդատուն մշակել է աշխատանքների իրականացման համար նախնական նախագիծ և կատարել է այդ աշխատանքների իրականացման ներդրումային գնահատում:</p> <p>Քանի որ ծրագիրն ուղղված է Մասիս քաղաքում և տարածաշրջանի 7 գյուղական համայնքներում ջրամատակարարման արտաքին համակարգի և ներքին ցանցի բարելավմանը և ներքին ցանցը բոլոր</p>
--	--

բնակավայրերում վերականգնման ու վերանորոգման կարիք ունի, ապա ներքին ցանցում իրականացվելիք աշխատանքների այլընտրանքային տարբերակները քննարկվել են ֆինանսական ընունելիության տեսակետից միայն: Ջրամատակարարման արտաքին համակարգի համար որպես այլընտրանքեր քննարկվել են ջրատարների վարակառուցման տարբերակը և որոշ գյուղերի համար ջրատարները գյուղերի տարածքից դուրս բերման տարբերակը: Ելնելով ջրի արդյունավետ բաշխմանն ու օգտագործման, ապօրինի ջրօգտագործումները կանխելու անհրաժեշտությունից, ինչպես նաև ջրի արդարացի բաշխման սկզբունքից, ընտրվել է տարբերակ, որն առաջարկում է նոր ջրատարներ կառուցել Խարբերդի ՕԿՁ-ից դեպի Այնթապ գյուղ, Հայանիստ գյուղի ջրագիծը դուրս բերել Դարբնիկ գյուղի բնակելի տարածքից, Խաչվար գյուղը սնող ջրատարը շրջանցել ջերմոցների և սեփականաշնորհված տարածքները:

Շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունները հիմնականում ի հայտ կգան շինարարության փուլում, որը կարող են հեշտությամբ մեղմացվել շինարարական աշխատանքների ճիշտ կազմակերպման արդյունքում:

1. Բնակավայրերում **բաշխիչ ցանցի** վերկառուցման աշխատանքների իրականացման ժամանակ բնական լանդշաֆտների, մակերևութային ու ստորերկրյա ջրային ռեսուրսների վրա բացասական ազդեցություններ չեն լինի: Հիմնական բացասական ազդեցությունները կարտահայտվեն օդի և շրջակա միջավայրի աղտոտմամբ, բնակչությանը հասցրած անհանգստությամբ (աղմուկ, փոշի, տատանումներ, ճանապարհների խաթարում, խրամուղիների անվտանգություն և այլն), ինչը կկրի ժամանակավոր բնույթ:

Այս ամեն ազդեցությունները կանխելու, նվազագույնի հասցնելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել ազդեցությունները մեղմացնող միջոցառումներ:

- 1.1. Օդի ժամանակավոր աղտոտում, փոշու առաջացում
- Փոշիացող շինանյութերի տեղափախման ժամանակ փակ/ծածկված բեռնատարների օգտագործում,
  - Բնակավայրերում շինարարական տարածքի ջրում,
  - Փոշու ժամանակ բնավորներին անհրաժեշտ պաշտպանիչ հարմարանքներով (շնչադիմակով) ապահովում:

1.2. Շրջակա միջավայրի աղտոտում շինարարական ու կենցաղային թափոններով:

- Շինարարական հրապարակի ճիշտ կազմակերպում,
- Շինարարության ընթացքում և ավարտին շինարարակն ու կենցաղային աղվի պարբերաբար հեռացում և տեղադրում ըստ սահմանված կարգի՝ այդ նպատակով հատկացված կուտակման վայրերում:

1.3. Շրջակա միջավայրի աղտոտում վառելանյութերով ու քսայուղերով:

- Վառելանյութերի ու քսայուղերի պահեստավորում մեկուսացված մակերեսների վրա,
- Օգտագործված քսայուղերի հավաքման համար հատուկ տարողությունների նախատեսում:

1.4. Շրջակա միջավայրի աղտոտում աղմուկով ու տատանումներով:

- Աղմկահարույց մեքենաներ օգտագործելուց խուսափում, խլացուցիչների տեղադրում,
- Շինարարական աշխատանքների կիրականացում աշխատանքային ժամերին. Հակառակ դեպքում ըստ սահմանված կարգի խլացուցիչների տեղադրում,
- Շինարարական սարքավորումների վիճակի կանոնավոր ստուգում:

1.5. Բնակչությանը հասցվող անհանգստություն

- Շինարարական աշխատանքների վերաբերյալ բնակչության իրազեկում,
- Փոքրված խրամուղիների վրա կամրջակների, անհրաձեռ տեղերում ճանապարհային նշանների ու արգելաժապավենների տեղադրում, անհրաժեշտության դեպքում շրջանցի կազմակերպում,
- Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո սեղմ ժամկետներում վնասված մասերեսների վերականգնում,
- Ջրագծերի խրամուղիները, ջրաչափական ու կարգավորիչ հանգույցների համար փոստրակները բաց թողնելու ժամանակի կրճատում:

2. *Ջրատարների* վերանորոգման և կառուցման ժամանակ, բացի վերը նշված աղդեցություններից ու մեղմացնող միջոցառումներից հնարավոր է նաև հողի կողային էրոզիա և հողատարում, ինչպես նաև հողային ու ջրային ռեսուրսների աղտոտում քլորով, որոնց կանխման համար անհրաժեշտ իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

	<p>2.1. Հողի կողային էրոզիա և հողատարում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հողաբուսական շերտի հեռացում առանձնացված տարածքներ և դրա վերականգնում շին. աշխատանքների ավարտից հետո: • Ջրատարների անցկացման թեք տեղանքում թեքությունները պահպանող միջոցառումների իրականացում, • Ջրատարների խրամուղիները բաց թողնելու ժամանակի կրճատում: <p>2.2. Հողային ու ջրային ռեսուրսների աղտոտում քլորով</p> <ul style="list-style-type: none"> • Խողովակների լվացումից ու ախտահանումից հետո քլորաջրի արտահոսքի ապահովում ըստ ՄԹԱ-ի (ՀՀ Բնապահպանության նախարարի հրաման N 464, 10 դեկտեմբերի 2003թ. “Մեթոդիկա ջրային ռեսուրսներ թափվող կեղտաջրերի թույլատրելի սահմանային արտահոսքի չափաքանակների հաշվարկի”): <p>3. ՕԿՁ-ների և նրա կառուցվածքների, ինչպես նաև խորքային հորերի վերակառուցման ժամանակ վերը նշված բոլոր ազդեցություններին գումարվում են նաև սանիտարական գոտու աղտոտումը, որը կանխելու համար անհրաժեշտ իրականացնել հետևյալ միջոցառումների շարքը.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Սանիտարական գոտու տարածքի աղտոտման բացառում վառելայնությունով ու քսայուղերով, • Շինարարական ու կենցաղային աղբի անհապաղ հեռացում, շինհրապարակի մաքրում, • Վնասված լանդշաֆտների վերականգնում, • Հողի ռեկուլտիվացիա, • Սանիտարական գոտու ցանկապատերի տեղադրում այնպիսի բարձրությամբ, որ հնարավոր լինի մանր կենդանիների մուտքը պահպանվող տարածք՝ պահպանելով տեղի կենսաբազմազանությունը:
<p>Նախորդ նմանատիպ ծրագրերից ի՞նչ դասեր են արդեն ներառված սույն ծրագրի նախագծում:</p>	<p>Նմանատիպ նախորդ ծրագրերի փորձը ցույց է տալիս, որ Շրջակա միջավայրի կառավարման պլանը ավելի հստակորեն կիրականացվի և պլանում տեղ գտած միջոցառումների իրականացումը ավելի լավ կվերահսկվի, եթե շինարարը այն ներառի իր աշխատանքային ծավալներում և գնահատի դրանց իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները:</p>

<p>Արդյո՞ք շահագրգիռ համայնքները ներգրավված եղել են և նրանց շահերը, գիտելիքները համարժեքորեն հաշվի են առնվել ծրագրի նախապատրաստման մեջ:</p>	<p>Ծրագրի նախապատրաստական փուլում Խորհրդատու կազմակերպության մասնագետները հանդիպումներ են ունեցել Մասիս քաղաքի քաղաքապետարանի համապատասխան աշխատակիցների, ինչպես նաև Այնթապ, Արբաթ, Հայանիստ, Ազատաշեն, Դաշտավան, Դարբնիկ, Մարամարաշեն գյուղերի գյուղապետերի ու գյուղապետարանի աշխատակիցների, ՀայԶԿ ՓԲԸ-ի Հարավ-Արևմտյան մասնաճյուղի Մասիսի տեղամասի աշխատակիցների, ինչպես նաև այլ շահագրգիռ կազմակերպությունների ու անհատների հետ: Նրանք տեղեկացրել են իրականացվող ծրագրի վերաբերյալ, քննարկել մանրամասները և ստացել շահառու համայնքների դրական արձագանքը: Նախնական նախագծի մշակման ժամանակ հաշվի են առնվել նաև շահառուների դիտողություններն ու առաջարկությունները :</p> <p>Ծրագրի աշխատանքնային նախագծի ժամանակ մշակված ՇՄԿՄՊ-ի նախնական տարբերակը մատչելի կդարձվի Մասիս քաղաքի և 7 գյուղական բնակավայրերի բնակչության համար: Դրա համար համայնքներում կկազմակերպվեն հասարակական 3 հանդիպում (Մասիս քաղաքում և Այնթապի ու Հայանիստ գյուղերում) , որին կմասնակցեն հնարավորինս շատ թվով շահառուներ և ջրօգտագործողներ՝ ծրագրում ընդգրկված բնակավայրերից:</p> <p>ՇՄԿՄՊ-ի վերջնական տարբերակում հաշվի կառնվեն հասարակական հանդիպումների մասնակիցների կողմից արված լրացումներն ու դիտողությունները:</p>
---	--

Ընտրված ծրագրի ռիսկերի գնահատում

Ծրագրի իրականացման տարածքում բնական ու սոցիալական միջավայրի զգայուն բաղա դրիչներ	Այո / Ոչ	Զգալի պոտենցիալ ազդեցություն/բարձր ռիսկ	Ցածր պոտենցիալ ազդեցություն/ցածր ռիսկ
Բնական միջավայր և խոցելի էկոհամակարգեր	Ոչ		Ուժեղ ձևափոխված քաղաքային կամ գյուղական լանդշաֆտ, աղուտներ
Մակերևութային ջրային օբյեկտներ	Ոչ		Հրազդան գետը, որը մեծ արժեք ունի որպես ջրային էկոհամակարգ և կենսաբազմազանության համար Ռոռզման և դրենաժային համակարգեր, որոնք մեծ արժեք են ներկայացնում տեղական համայնքների համար
Ստորերկրյա ջրաղբյուրներ	Ոչ		Ստորերկրյա և գրունտային ջրերի բարձր մակարդակ
Արժեքավոր լանդշաֆտներ	Ոչ		Ուժեղ ձևափոխված քաղաքային կամ գյուղական լանդշաֆտ, աղուտներ, պտղատու այգիներ
Ֆիզիկական մշակութային ռեսուրսներ	Ոչ		Մշակութային ռեսուրսներ չկան
Բնակավայրեր	Այո		8 ազդակիր տնտեսություններ, ֆիզիկական տեղաբաշխման անհրաժեշտություն չկա, նոր հողհատկացման կարիք չկա
Երկրաբանական վտանգներ. ուժեղ էրոզիա, սողանք, հեղեղում	Ոչ		Գրանցված չէ
<p>Եթե , հիմնվելով վերոհիշյալ գնահատման չափանիշներից որևէ մեկի վրա, համարվում է, որ ենթաձրագիրը բարձր ռիսկ ունի, ապա այն համարվում է բարձր ռիսկային ենթաձրագիր: Պետք է իրականացվի բնապահպանական վերանայում և բնապահպանական կառավարման և մոնիտորինգի պլանի մշակում:</p> <p>Եթե , հիմնվելով վերոհիշյալ գնահատման չափանիշներից որևէ մեկի վրա, համարվում է, որ ենթաձրագիրը ցածր ռիսկ ունի, ապա այն համարվում է ցածր ռիսկային ենթաձրագիր, և բնապահպանական կառավարման և մոնիտորինգի պլանի մշակումը բավարար է:</p>			